

УДК 342.7

Пряміцин В.Ю.

*викладач кафедри публічного права
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Дубенець А.С.

*студентка
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ВПЛИВ СТУДЕНТІВ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. В умовах сучасних глобалізаційних, інтеграційних світових процесів, політичних і соціально-економічних перетворень в Україні вища освіта постає як детермінанта суспільного прогресу, показник інтелектуального потенціалу суспільства, інструмент його консолідації, підґрунтя для створення конкурентоспроможного людського капіталу, рушійна сила на шляху до нового ступеня цивілізації – інформаційного суспільства. Тому одним із головних завдань щодо вироблення державної політики у цій сфері є безпосереднє забезпечення її якості, адже це є фундаментальним принципом вітчизняної системи вищої освіти, який забезпечує належне її функціонування і подальший розвиток. Однак відсутність єдиних критеріїв оцінювання, механізмів реалізації вимог до системи забезпечення якості вищої освіти створює значну перешкоду на шляху до її вдосконалення.

Формулювання завдання дослідження. На основі опрацьованих наукових публікацій зробити комплексне вивчення впливу студентів на якість вищої освіти, визначити їх роль у системі забезпечення якості вищої освіти, а також проаналізувати європейський досвід у контексті висвітленого питання.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення якості освіти в умовах євроінтеграції в науковому середовищі є до-

сить актуальним. З приводу цього висловлюються різні позиції, тривають диспути, які пропонують шляхи вирішення цієї проблеми. Так, значний внесок в обґрунтування основних принципів забезпечення якості вищої освіти зробили А. Загородній, Л. Громова, Ю. Захаров, Л. Кайдалова, В. Кальней, К. Корсак, С. Ніколаєнко, А. Павленко, В. Пряміцин, Г. Степенко, В. Тацій, В. Тимченко, С. Шевченко, С. Шишов та ін. Дослідженням реформування української системи вищої освіти в контексті розвитку єдиного європейського простору освіти, аналізом поточного стану і наступних модернізаційних процесів, розробкою перспектив займалися В. Андрущенко, В. Астахова, Г. Балл, В. Бех, С. Гончаренко, М. Гриньова, Д. Дзвінчук, М. Дробноход, М. Згуровський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кудін, В. Луговий, М. Михальченко, В. Огнев'юк, М. Романенко та ін. Вивченням законодавчого регулювання якості вищої освіти в Україні займаються такі вчені, як: І. Арістова, С. Архипова, В. Бакуменко, В. Болотов, І. Вакрчук, Р. Валєєв, О. Грішнова, С. Григанська, М. Дарманський, В. Зайчук, П. Кряжев, Р. Шаповал. Внутрішній зміст поняття якості вищої освіти висвітлено у працях В. Лугового, Г. Клімової, Т. Лукіної, В. Максимової, Н. Селезньової, О. Чемерис та ін.

Виклад основного матеріалу. Система вищої освіти України закладає підвалини, які за-

безпечують становлення сучасного громадянина як всесторонньо розвиненої особистості: формує життєві орієнтири та моральні якості, надає ґрунтовні знання, вміння, навички з метою формування людини як висококваліфікованого спеціаліста, створює умови задля розвитку творчого потенціалу, забезпечує гармонійний зв'язок з історико-культурною спадщиною українського народу і сучасною світовою культурою. Тому її розвиток є одним із головних пріоритетних завдань, який ставить перед собою держава під час вироблення рішень щодо її реформування. Особливої уваги заслуговує питання підвищення якості вищої освіти, оскільки вона є ключовою в оцінці вищої освіти в цілому.

Нормативно-правова база у питанні якості вищої освіти та її забезпечення складається з Законів України «Про освіту» [1], «Про вищу освіту» [2], Указу Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» [3], Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») [4].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», «якість вищої освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг» [2].

На нашу думку, якість вищої освіти слід розглядати як багатогранне явище, якому властива низка аспектів, що його характеризують. По-перше, це сукупність особливостей (кадрові, інформаційні, наукові, методичні, організаційні), що належать системі вищої освіти, становлять її суть та відповідають рівню науково-технічного прогресу, вимогам суспільності. По-друге, рівень освітніх послуг, які надаються системою вищої освіти. По-третє, основний критерій функціонування системи вищої освіти. Якість вищої освіти забезпечується наявністю кадрових, інформаційних, навчально-методичних, наукових, матеріальних ресурсів, зв'язком освіти з наукою та виробництвом, а також організацією навчального процесу відповідно до світових тенденцій та вимог.

Роль студентів у підвищенні якості освіти є принципово важливою. Саме орієнтування на безпосередню співпрацю, зворотній зв'язок і залучення здобувачів вищої освіти як партнера у підвищенні її якості дасть змогу ефективно інноваціонувати підходи, принципи, моделі, які допоможуть у вирішенні актуальних питань.

Стрижневим компонентом у системі забезпечення впливу студентів на підвищення якості вищої освіти є рівень підготовки абітурієнта, оскільки важливою складовою частиною якості освіти є інтелектуальний потенціал студентів. Формування необхідних навичок, особистісних якостей, надання основоположних і специфічних знань, які забезпечують його подальші досягнення, відбувається у закладах вищої освіти. Так, вміння критично мислити, аналізувати, уважно слухати, логічно будувати та аргументувати свою думку, працювати з джерелом інформації, робити висновки складають єдину комплексну систему навичок, які забезпечують швидке опанування нової інформації та здатність до її практичного застосування у майбутньому.

Тому ми твердо переконані, що підвищення якості вищої освіти неможливе без аналогічного вдосконалення системи середньої освіти, оскільки вони перебувають у нерозривному зв'язку і взаємозалежності, в якому остання виступає як основа майбутнього здобуття професійних теоретичних знань і практичних навичок.

Вагомим внеском у реалізацію впливу студентів на якість вищої освіти є участь в оцінюваннях, соціологічних дослідженнях, опитуваннях. Вона дає можливість дослідити, проаналізувати процеси, що відбуваються в освітньому середовищі, визначити чинники виявлених проблем та протиріч, змоделювати шляхи вирішення та спрогнозувати подальший розвиток досліджуваного явища.

Участь студентів в оцінюванні якості вищої освіти є необхідною, адже така політика вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) не тільки дає можливість отримати корисну

інформацію, т. зв. відгук від споживачів освітніх послуг, які здатні помітити проблеми зсередини, але і спонукає їх до активної діяльності як суб'єкта освітнього процесу, зацікавленого у розвитку і його вдосконаленні, шляхом висловлення пропозицій або зауважень [5].

Зокрема, одним із визначальних факторів у визначенні ролі студентів як членів академічної спільноти є створення і функціонування органів студентського самоврядування, які стають головними у формуванні громадської свідомості, соціальної активності, виробленні важливих практичних навичок для майбутнього життя: ініціативності, самоорганізації, дисципліни. Вони надають великі можливості для розвитку у студента відповідальності за виконання важливих завдань, здатності працювати з людьми та генерувати нові ідеї.

На нашу думку, важливість студентського самоврядування для ВНЗ полягає у створенні цілісної, взаємопов'язаної, взаємодіючої системи, в основі якої закладені взаєморозуміння, збалансування інтересів обох сторін. Результатом такої роботи є оперативне вирішення нагальних проблем, нейтралізація індивідуального і групового егоїзму, забезпечення гармонійного розвитку ВНЗ.

Сучасний етап становлення органів студентського самоврядування в Україні свідчить про позитивні зрушення у напрямку вдосконалення механізмів залучення студентів до управління ВНЗ у співпраці з адміністрацією. Щодо європейського досвіду у забезпеченні права студентів на захист своїх прав та інтересів, то наявність органів студентського самоврядування вважається неодмінною і беззаперечною. Вони не тільки мають широке коло повноважень, але й різноманітно підтримуються і заохочуються адміністрацією ВНЗ. Наприклад, у Фінляндії існує студентський союз Гельсінського університету (НУУ), який займає понад третину місць на всіх рівнях управління університетом, у такий спосіб здійснюючи реальний вплив на прийняття рішень. Альтернативним є позитивний дос-

від Польщі. Самоврядування Варшавського університету щорічно отримує 2 млн злотих від адміністрації університету, що дає змогу повністю покривати видатки, пов'язані зі здійсненням заходів із покращення умов навчання студентів [6].

Таким чином, ми можемо наголосити на необхідності створення і забезпечення реального та ефективного функціонування органів студентського самоврядування у складі кожного ВНЗ України.

Вважаємо за необхідне також звернути увагу і на цінність участі студентів у науково-дослідній роботі та дослідженнях під керівництвом професорсько-викладацького складу у контексті забезпечення підвищення якості вищої освіти.

Науково-дослідна робота є невід'ємною складовою частиною підготовки студента до майбутньої професійної діяльності. Забезпечуючи розвиток здібностей студента, у т. ч. творчих, збагачуючи його знання і досвід у дослідницькій сфері, формуючи науковий світогляд та ерудицію, вона сприяє ефективній підготовці студента як майбутнього висококваліфікованого фахівця.

У сучасній вищій школі науково-дослідна робота серед студентів не здобула достатньої популярності, а залишається лише доповненням до основного начально-освітнього процесу. Такий стан справ несприятливо впливає на становлення професійної компетентності майбутнього фахівця, а також вказує на низький рівень дивергентності мислення, здатності до новаторської, інноваційної діяльності [7].

До того ж, неабияке значення для здійснення впливу студентів на підвищення якості вищої освіти має стимулювання академічної доброчесності, створення умов для запобігання й уникнення академічного плагіату. З цією метою Кабінетом Міністрів України було затверджено «Положення про Національний депозитарій академічних текстів» від 19 липня 2017 р. Головним покликанням новоствореного ресурсу є «сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та

інноваційної діяльності шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності» [8].

Дослідження, проведене у 2015 р. сервісом перевірки на плагіат Unicheck, Харківським національним університетом ім. В.Н. Каразіна, SCS Journal та Східноукраїнським фондом соціальних досліджень на тему «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку», дало невігніші цифри поширеності негативного явища у студентських роботах: понад 90% студентів використовують у власній навчальній діяльності плагіат [9].

Проте академічний плагіат є поширеною проблемою не тільки в українському науковому товаристві, але й поза його межами. Тому для вирішення даної проблеми у Словаччині в 2010 р. було створено центральний репозиторій тез і дисертацій (NCRTD) і національну систему виявлення плагіату (NPDS). Як зазначає Лібор Возар, професор Університету ім. Костянтина Філософа (Нітра): «Запуск системи мав психологічний ефект – студенти більш відповідальні в написанні своєї роботи і більш обережні у використанні ресурсів» [10].

Тому ми акцентуємо увагу на необхідності створення дієвих механізмів та інститутів, які б могли протидіяти академічному плагіату і сприяти академічній доброчесності у науковому просторі країни, оскільки саме така позиція у виробленні державної політики у сфері вищої освіти у майбутньому стане запорукою підвищення її якості.

Неможливо не згадати про роль академічної мобільності здобувачів вищої освіти як неодмінного елемента у формуванні сукупності професійних компетентностей конкурентоспроможного та висококваліфікованого спеціаліста. Згідно з Законом України «Про вищу освіту», академічна мобільність визначається як «можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій уста-

нові) на території України чи поза її межами» [2].

Забезпечення студентів можливістю навчання у провідних університетах Європи та світу дасть змогу не тільки здобути дорожцінний досвід, сформувати якості, які безпосередньо сприятимуть його подальшій самореалізації як успішного професіонала та знавця своєї справи, але й інтеграції України у світовий освітній простір.

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищезазначене, ми можемо стверджувати, що студентська спільнота є невід'ємною складовою частиною науково-освітнього середовища України, а її вплив на забезпечення якості вищої освіти має першочергове значення.

З огляду на європейський вектор розвитку України, наголошуємо, що тільки у злагодженій співпраці та взаємозв'язку всіх учасників освітнього процесу можливе досягнення поставлених цілей та стратегічних завдань у вдосконаленні національної системи вищої освіти.

Щодо пропозицій із забезпечення якості вищої освіти з залученням студентів до цього процесу, то ми пропонуємо забезпечити:

- вплив здобувачів вищої освіти на науково-педагогічний склад;
- оцінку якості викладання здобувачами вищої освіти та залежність кадрового складу від цього;
- партнерство студентів і викладачів у процесі навчання, колективного пошуку нових рішень із повагою до світоглядних цінностей та особистого внеску кожного;
- індивідуальний підхід до підготовки здобувача вищої освіти, що передбачає реалізацію індивідуальних «освітніх траєкторій» для кожного студента, ведення викладачами виховної та наукової кураторської роботи зі студентами;
- введення зовнішнього незалежного оцінювання знань бакалаврів для вступу на магістерський рівень підготовки, протидія і профілактика корупції під час прийняття іспитів, відкритість та контрольованість процесу оцінювання здобувача вищої освіти;

– залучення до оцінювання всіх учасників (викладачів, адміністративного персоналу, студентів, випускників, професійних асоціацій), включення іноземних експертів;

– підвищення мотиваційної зацікавленості здобувача вищої освіти, використання самоосвіти, відкриття доступу до масових онлайн освітніх курсів (МООК), доступ до міжнародних наукометричних баз даних та закордонних онлайн-курсів;

– умови для академічної мобільності здобувачів вищої освіти; викладати частину дисциплін у магістратурі іноземною мовою, запрошувати для цього іноземних фахівців;

– залучення кращих випускників до науково-педагогічної діяльності через систему аспірантури; підтримку тісних зв'язків із випускниками та підприємствами, на яких вони працюють.

Анотація

У статті проаналізовано поняття «якості вищої освіти»; розглянуто проблему підвищення якості вищої освіти в умовах євроінтеграції; окреслено роль студентів у забезпеченні якості системи вищої освіти України, досліджено європейський досвід; висунуто пропозиції із забезпечення якості вищої освіти з залученням студентів до цього процесу.

Ключові слова: якість вищої освіти, євроінтеграція, забезпечення якості.

Аннотация

В статье проанализировано понятие «качества высшего образования»; рассмотрена проблема повышения качества высшего образования в условиях евроинтеграции; очерчена роль студентов в обеспечении качества системы высшего образования Украины; исследован европейский опыт; выдвинуты предложения по обеспечению качества высшего образования с привлечением студентов к этому процессу.

Ключевые слова: качество высшего образования, евроинтеграция, обеспечение качества.

Pryamitsyn V.Yu., Dubenets A.S. The Impact of Students on Improving the Quality of Higher Education in European Integration

Summary

In this article the concept of “quality of higher education” is analyzed; the problem of improving the quality of higher education in the conditions of European integration was considered; it was outlined the role of students in ensuring the quality of the system of higher education in Ukraine; European experience was researched; proposals for ensuring the quality of higher education with the involvement of students in this process are put forward.

Key words: higher education quality, European integration, quality assurance.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України № 2145-VIII станом на 12 лютого 2018 р. / Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 2017. 380 с.
2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII станом на 12 лютого 2018 р. / Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 2014. 2004 с.
3. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. Верховна рада України. Київ, 2002. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
4. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 1993 р. № 896. Верховна рада України. Київ, 1993. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.

5. Гилюн О.В. Якість вищої освіти в оцінках студентів університету: науково-теоретичний альманах «Грані». Дніпро: Грані, 2016. С. 84–87.
6. Сліпко А. Что есть студенческое самоуправление? Молодіжна альтернатива. URL: http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1200:2012-03-11-23-09-17&catid.
7. Пономарьова Г.Ф. Науково-дослідна робота студентів як складова їх професійної підготовки: наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Видавничий центр ХНУ, 2010. С. 138–144.
8. Положення про Національний репозитарій академічних текстів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 541 / Верховна рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF>.
9. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Східноукраїнський фонд соціальних досліджень. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf.
10. Kravjar U. A national system to prevent plagiarism is working University World News. URL: <http://www.universityworldnews.com/article.php?%20story=20120731160418676>.